

XII Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna (Krzydlina Mała, 14–15 XI 1998 r.)

Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „*pro Natura*” i Studenckie Koło Chiropterologów Uniwersytetu Wrocławskiego zorganizowały kolejne, coroczne spotkanie krajowych specjalistów badających nietoperze. W Konferencji uczestniczyło ok. 100 osób, co potwierdziło trwające nadal duże zainteresowanie tą grupą zwierząt, w teriologii nie notowane dla żadnej innej grupy. Można mieć nadzieję, że zainteresowanie to będzie trwać dłużej, ponieważ ponad połowę uczestników stanowili ludzie młodzi, a poziom ich wystąpień w porównaniu z poprzednimi konferencjami wyraźnie wzrósł. Gości zagranicznych reprezentował Z. Řehák z Czech.

Problematyka badawcza zaprezentowana na Konferencji wykazała spore zróżnicowanie. Spośród ok. 50 referatów i plakatów większość stanowiły doniesienia faunistyczne (40%) i ekologiczne (30%). Kilka prezentacji dotyczyło ochrony nietoperzy i form działalności chiropterologów. Były też obecne takie dziedziny, jak paleontologia, epidemiologia, genetyka, morfologia i etologia.

Pierwszą sesję referatową niemal w całości wypełniło wystąpienie L. Tomiałojcia (Wrocław), które było skierowane do wszystkich biologów, zwłaszcza ekologów, i traktowało o naszych powinnościach w zakresie ochrony różnorodności biologicznej w nadchodzącym stuleciu. Chiropterolodzy poczuli się częścią wielkiej (aczkolwiek niewystarczająco dużej w obliczu ogromu zadań) rodziny badaczy, odpowiedzialnych za opisanie i zachowanie bogactwa przyrody. Mimo że wystąpienie zawierało dość radykalne tezy, dla niektórych może nie w pełni do zaakceptowania, jestem przekonany, że prawie wszystkich skłoniło do filozoficznej zadumy nad przyszłością naszej planety.

Ekolodzy, bezpośrednio zaangażowani w badania służące ochronie przyrody, mają tu ważną rolę do spełnienia. Również w pracach chiropterologów na całym świecie zaznacza się wzrost zainteresowania ekologią. Sprzyja temu rozwój technik badawczych, a zwłaszcza udoskonalenie sposobów rejestracji nietoperzy w czasie ich lotu (detektory ultradźwiękowe) i śledzenia losów pojedynczych osobników (radiotelemetria). Rozwijane są też metody badań interdyscyplinarnych, ukierunkowane na rozwiązywanie problemów ekologicznych.

Uczestnicy Konferencji stosowali detektory ultradźwiękowe przede wszystkim w badaniach użytkowania przestrzeni przez żerujące nietoperze. E. Fuszara i M. Fuszara (Dziekanów Leśny) wykazali, że opuszczenie kryjówki dziennej przez kolonię rozrodczą mroczka późnego nie wpłynęło istotnie na wybór miejsc żerowania i tylko nieznacznie obniżyło liczbę osobników notowanych w najbliższym sąsiedztwie kryjówki. W badaniach M. Labochy (Kraków) i A. Rachwalda (Białowieża) wykazano, że przestrzenie otwarte mają większe znaczenie dla nietoperzy w lasach naturalnych Białowieskiego Parku Narodowego niż w lasach gospodarczych. Na Mierzei Wiślanej określono czynniki wpływające na intensywność żerowania, zachowania socjalne i migracje u karlika większego (T. Jarzembowski, J. Sawicka – Gdańsk). Aktywność głosową terytorialnych samców tego gatunku badano też we Wrocławiu (J. Rajter, R. Szkudlarek, R. Paszkiewicz), stwierdzając największe jej nasilenie pod koniec lata. Przejawem dużego zainteresowania chiropterologów miejskimi zgrupowaniami nietoperzy był plakat M. Klauzińskiej i E. Bujnej (Kielce), dotyczący wpływu czynników środowiskowych na wybór miejsc żerowania u dwóch gatunków nietoperzy.

Sporo miejsca poświęcono zagadnieniu wybiórczości dziennych schronień nietoperzy. Do lokalizacji dziupli zasiedlonych przez borowiaczka i nocka rudego I. Ruczyński (Białowieża) wykorzystał telemetrię. Okazało się, że w Puszczy Białowieskiej nietoperze te występują głównie w dziuplach dębu na wysokości co najmniej kilkunastu metrów. Podobną wybiórczość dziupli wykazano również dla borowca wielkiego w parkach miejskich – badania J. Rajter, R. Szkudlarka, R. Paszkiewicz i M. Furmankiewicza (Wrocław).

Kilka wystąpień dotyczyło znaczenia różnych typów schronień dla kolonii rozrodczych nietoperzy. Stwierdzono regionalne różnice w składzie gatunkowym i częstości zasiedlania strychów, dziupli i skrzynek lęgowych. G. Lesiński (Dziekanów Leśny) i M. Kowalski (Warszawa) określili znaczenie małych, przydomowych piwnic dla hibernacji nietoperzy w środkowej i wschodniej Polsce. Pierwszy raz podjęto próbę bezwzględnej oceny liczebności nietoperzy na dużym obszarze, szacując, że w piwnicach na terenie ok. 75 tys. km² zimuje minimum 22 tys. nietoperzy, a największe znaczenie mają one dla gacka brunatnego i gacka szarego.

Kilka wystąpień konferencyjnych poświęcono ekologicznym uwarunkowaniom hibernacji nietoperzy. O wpływie nietoperzy aktywnych na wybudzanie nietoperzy przebywających w letargu mówił M. Jurczyszyn (Poznań). T. Kokurewicz (Wrocław) przedstawił wyniki swoich badań nad częstością przebudzeń nietoperzy i podjął próbę dyskusji nad czasem hibernacji naszych nietoperzy. Plakaty D. Łupickiego i P. Schicka (Wrocław) dotyczyły badań, których obiektem były hibernujące nocki rude (wielkość osobników a termin rozpoczęcia zimowania, zimowe żerowanie).

Oprócz sesji referatowych i plakatowych odbyły się 4 sesje dyskusyjne poświęcone: wścieklicznie u nietoperzy (prowadzący A. Kepel – Poznań), wykorzystaniu detektorów ultradźwiękowych (R. Szkudlarek), ochronie nietoperzy i edukacji w ochronie nietoperzy (R. Guziak – Wrocław) oraz hibernacji nietoperzy (T. Kokurewicz).

W osobnym wystąpieniu B. W. Wołoszyn (Kraków) poinformował o przebiegu dotychczasowych prac nad przygotowaniem *VIII European Bat Research Symposium*, które odbędzie się w Polsce w sierpniu 1999 r.

XII Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna była bardzo udaną, dobrze zorganizowaną imprezą, która potwierdziła dalszy wzrost poziomu badań prowadzonych nad nietoperzami w Polsce. Ustalono, że następną konferencję zorganizuje ośrodek poznański.

Grzegorz Lesiński

Książki nadesłane

Weiner J. 1999 – Życie i ewolucja biosfery. Podręcznik ekologii ogólnej – Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.